

Skole og uddannelse

Vi ved, at skolegang er en af de stærkeste beskyttelsesfaktorer for, at man kommer godt videre i voksenlivet.

Børn og unge med alvorlige kriminalitetsproblematikker har ofte et problematisk skoleforløb. Fx viser analyser, at halvdelen af målgruppen har oplevet tre eller flere skoleskift. Og samtidig modtager næsten halvdelen specialundervisning

De bliver ekskluderet. De bliver dømt forkert. Det er dem, der får skylden for, at det går i stykker, og det er ikke sundt at være i.

For at sikre at barnet eller den unge kommer tilbage i skole, bliver man dog nødt til at fokusere på flere forskellige problematikker, som ofte er en del af årsagen til skolefraværet.

Det her med skoleproblematikker kan ikke stå alene. Vi kan ikke se skoleproblematikker og sociale problematikker adskilt. De hænger sammen.

Så hjælp mig til at kunne lære. Og så bær over med, at jeg ikke lige kan det sproglige kodeks eller adfærdsmæssige kodeks generelt. For du bør vide, at jeg rigtig gerne vil den her uddannelse.

Målet med denne podcastserie fra Social- og Boligstyrelsen er at inspirere dig som fagperson med ny viden og anbefalinger til i endnu højere grad at kunne gøre en forskel for målgruppen.

Jeg arbejder sammen med en pige på et tidspunkt, som var 13 år, som ikke havde gået i skole i 4 år, tror jeg det var på det tidspunkt og som rigtig gerne ville skole.

Hvis du genkender stemmen her, så er den god nok. Henrik Wiegman medvirkede nemlig også i episode 1 af denne miniserie. Han er uddannet sygeplejerske men har de sidste mange år arbejdet som socialarbejder i De unges Hus i København. Og så er han også VISO-specialist.

De unges hus tilbyder en bred vifte af forskellig hjælp til socialt udsatte unge fra 12 til 23 år. Fx anonym rådgivning og botilbud – men også ungegrupper. Og det er netop gennem en ungegruppe for piger, at Henrik møder den 13-årige pige, som har brugt mere tid på gaden end i skolen i de sidste 4 år.

Denne her pige kommer fra nogle år på gaden, hvor det har været pigegrupper, der har været oppe at slås med hinanden og levet ude om natten og på mange måder har været utryghedsskabende. Altså hun havde virkelig et drive til at ville, men havde også nogle erfaringer, som gjorde at hun nemt kom til at slå sig på skolestruktur og skolestruktur og nemt kom til at straffe hende. Hun

sagde, hvordan hun havde det. Hun var ikke bleg for at tage en konfrontation. Hun stod op for sig selv. Det bliver så oversat til, at hun er. Attitude kan være truende og uopdragen og usamarbejdsvillig. Utryghedsskabende. Det kan hun jo sikkert også. Men man kunne også vælge fra skoletiden og se det som udtryk for noget andet.

Hvordan man i stedet bør se på pigens attitude – det vender vi tilbage til lidt senere – men først skal vi møde vores anden hovedperson.

Jeg hedder Miriam Bill, og jeg sidder i Social- og Boligstyrelsen. Jeg arbejder med ungeområdet. Det vil sige, at en del af hele vores kontor, der hedder børn, unge og familier. Og så sidder jeg specifikt på vores team om overgange og sammenhæng i ungeliv.

For børn og unge med alvorlige kriminalitetsproblematikker gælder det ofte, at deres udfordringer er komplekse og der er flere årsager til, de er havnet i kriminalitet. Der kan både være tale om psykiske lidelser og sociale problematikker fx opvækst- og familievilkår, adfærdsproblematikker, hjemløshed eller anbringelse udenfor hjemmet.

Børn og unge med kriminalitetsproblematikker de har jo ofte et mere problematisk skoleforløb. De har lavere faglige standpunkter med sig, de modtager ofte specialundervisning og flere har flere skoleskift. Det vil også sige, at der er også flere, der går et klassetrin om, og så er de også i højere risiko for ikke at færdiggøre grundskolen. Men når vi taler om det her med, hvilke konkrete udfordringer der er, så er det også vigtigt at sige, at de her børn og unge er meget forskellige, og årsagerne til, at de har disse udfordringer, er meget komplekse. Så når vi også kigger ind i det her felt, så er det også vigtigt at huske på, at både årsagerne og løsningerne på dét her er komplekse og kan have flere grunde, kan man sige.

Den stærkeste beskyttelsesfaktor i børns langsigtede udvikling er at klare sig godt i skolen og få en uddannelse. Et problematisk skoleforløb påvirker ikke kun tiden i skolen, men i høj grad også tiden efter. For hvis man kommer ud af folkeskolen enten uden et eksamensbevis eller med et dårligt gennemsnit, så påvirker det muligheden for at komme ind på en ungdomsuddannelse.

Mange af dem, der er i kriminalitet, har en falleret skolegang bag sig. Jeg har oplevet ikke at ikke at kunne fedte ind, men at blive ekskluderet, smidt ud eller sendt til en anden type institution, men ikke har fundet trivsel og har så fundet fællesskaber udenfor uden for skoleverdenen. Og ofte synes jeg, at der er en tendens til at opfatte dem som ikke. Om jeg så må sige skole egnede uddannelses egnede, hvilket jeg mener er kan være meget meget meget forkert, fordi det er både unge med drømme, ønsker og vel intelligente unge, som ganske rigtigt har noget de ikke trives i. Men jeg ved, at hvis vi skaber sammen med de unge et læringsmiljø, hvor de oplever sig i trivsel, så vil de også gerne lære.

Når socialarbejder Henrik Wiegman møder et nyt barn eller ung i De unge hus, så fokuserer han altid på at skabe en stærk relation til den unge med motivation og tillid. Og det er der behov for. For når man som ungt menneske går fra ikke at have været i skole i 4 år - til igen at skulle møde ind i klasselokalet, så er der meget på spil.

Vi var så heldige, at hun viste os tillid og snakkede om det her med at ville i skole, så vi fik også mulighed for... det var mig og en kollega, som havde den her gruppe af piger, fik mulighed for at skabe noget lidt hyggeligt omkring det her med at skulle i skole. Det var forbundet med noget rart og at det ikke var noget man skulle gå alene til, men at vi lavede noget, noget rituel. På et tidspunkt skulle der skulle hun om eftermiddagen, der havde vi tilfældigvis den eftermiddag en gruppe, hvor hun var en del af det, der skulle hun så ud på Amager og på en skole og være der i 3 timer. Den tur er besværligt med offentlig transport, og den er så besværlig i en grad, så den bliver uoverstigelig for hende. Så i stedet for at prøve at motivere hende til at tage den tur, så tilbyder vi så et alternativ. Vi arbejder meget med ladcykler i vores institution, og den havde sådan en havde jeg på det tidspunkt, så jeg lavede, hun ville ikke køre med den uden oversejl, så vi måtte bygge en lille hule nede i den og så oversejl over, så hun kunne være der, kunne ryge sin smøg og fik noget at drikke og lidt at spise på vejen og vi kunne snakke. Men ellers så sørgede vi for at hun kom derud og at hun også blev hentet igen. Så på den måde så blev det at komme fra A til skole eller B til skole det blev noget der var forbundet med noget rart. I stedet for at det skulle være noget, der var forbundet med besvær eller usikkerhed eller utryghed eller ah så skal jeg selv overkomme det hele. Og her er det vigtigste. Det er jo sådan set at understøtte hendes ønske om at gå i skole. Så det her med at klare det på en selvstændig måde, det kan vi jo så arbejde med på et senere tidspunkt. For det at få fodfæste i skolen igen efter 4 års fravær, det er en mega præstation.

Hvis der så er noget man skal starte med, så er det jo at finde ud af, hvad er det der motiverer den unge? Hvad er det? Hvorfor er den unge ikke i skolegangen eller i uddannelsen? Hvad er det, der motiverer den unge? Skal vi f.eks. tilbyde en erhvervspraktik i stedet for noget andet? Vi har også flere forskellige redskaber, man kan bruge i den vej. Man kan bruge et dialogredskab, som f.eks. viser forskellige dimensioner af et ungeliv, og så kan man bruge det til at spørge ind til den unge. Netop det her med hvad motiverer dig, og hvad fungerer godt? Hvad fungerer mindre godt, hvad er den unges situation? Og bruge det til at justere og navigere i en samtale med en ung.

Når man skal lykkes med at få børn og unge med alvorlige kriminalitetsproblematikker tilbage i skole, så er det vigtigt at lave en individuelt tilrettelagt indsats justeret til personens behov. Det sker ved at afdække barnets eller den unges kompetencer, behov og ønsker.

Vi skal tage afsæt i den enkelte unge, og det betyder også, at vi løbende skal kunne justere til ved de indsatser, hvis det viser sig, at den ikke fungerer, eller at der sker noget, der gør, at vi skal justere til, eller den unges motivation ændrer sig undervejs. Og det er også, fordi den unge skal opleve at

føle sig motiveret af de her indsatser, men også fordi de årsager og udfordringer, de kommer med, er så forskelligartede.

Hun starter jo en ind i... hun er jo 13 år og kommer ind på det klassetrin, men med en skoleerfaring med et hul på fire år, så selvfølgelig vil hun kunne fremstå som dårligere begavet eller sent udviklet, eller hvad pokker man nu kan sætte prædikater på, og derfor kan hun blive mødt med en forståelse, der ikke harmonerer med de muligheder, hun rent faktisk besidder. Der er jo rigtig meget på spil, fordi hun har en vision om den her skolegang, og den skal også føre til noget mere. Og så støder hun jo ind i, at hun kan mindre end nogle af de andre, som har fulgt skolen. Og det kan være en overvindelse at skulle anerkende. Fordi jeg kan fandme godt det her shit. Ja, og det kunne hun faktisk også rigtig langt hen ad vejen. Men selvfølgelig har hun nogle huller i viden og i erfaringer.

Og så også det her med, at vi ved, at nogle af de børn og unge, som f.eks. har et problematisk skolefravær, de møder også lavere forventninger til deres kunnen i skolesammenhæng. Så det her med egentlig også at opbygge deres selvopfattelse og selvopfattelse i forhold til faglig kunnen er også vigtigt.

Og det at komme ind i en skolekultur, hvor man ikke lige passer ind i adfærdskodeks, det er jo så et benspænd nummer to. Og det er jo ofte det benspænd, der er størst risiko for, at man bliver ekskluderet fra. Så en del af vores indsats blev også at prøve at oversætte pigens handlinger til en ny forståelse af hende.

Henrik holdt i den her periode – med hans egne ord: rigtig rigtig mange møder med skolen og ikke mindst pigens klasselærer. Hans vigtigste opgave på de her møder var at få oversat pigens handlinger og sprog. At få forklaret, at hun ikke handlede, som hun gjorde, af ond vilje eller fordi hun ikke ville skolen – men fordi det var svært for hende at være en del af de rammer, som findes i vores folkeskole.

Når hun reagerer på den måde, så gå på opdagelse efter: Hvad er det, der presser lige nu? Man bringer pigens ord i spil. Hendes oplevelse af en situation og prøver og prøver at eliminere voksenbehovet for at kigge på ret og uret og rigtigt og forkert. Fordi vi kan som voksne godt få en stor lyst til at sige til nogen: Ej, det er altså ikke sådan det foregik. Det var ikke det, jeg sagde. Det var ikke det, jeg mente. Det var ikke det, jeg gjorde. Men, men forlade det. Og så give fuld opmærksomhed på den oplevelse, som pigen har og så sige: Jamen det har ikke været min hensigt. Måske være en lille smule large med, hvordan en ung fra en udsat position, som bevæger sig ind i skoleverdenen, hvordan vedkommende sprogligt håndterer livet. Der kan være indlejret en masse, som man kan forstå som trusler, men som man også kan vælge at høre som råb om det her er fucking svært for mig. Giv mig nu en hånd, så jeg kan komme for du bør vide, at jeg rigtig gerne vil denne her uddannelse. Men det de ofte bliver mødt med er, at hvis du er ved uddannelse, så skal du

gøre det og det og det og det. Jamen, det er jo det, jeg ikke kan. Men jeg vil gerne uddannelse. Altså det her med at forstå, at et udbrud, som er normbrydende, fordi det kan være måske der kan være en indlejret sådan lidt trusselagtig i det, eller i hvert fald noget vrede, som bliver kastet i hovedet på den voksne. Prøv at hjælpe den voksne til at turde se det som noget, der er noget mere og måske ovenikøbet noget andet end det man lige først hører. At det her er også et udtryk for, at der er noget, der er sindssygt svært for mig, og jeg har brug for dig. Jeg har brug for hjælp, og jeg kan ikke bare bede om hjælp.

Når man som fagperson arbejder med børn og unge med alvorlige kriminalitetsproblematikker, så er det vigtigt fra starten af at få aktiveret de professionelle og private netværk omkring personen. Typisk vil der her være rigtig mange forskellige fagpersoner og instanser i spil. Det kan være: skolen, PPR, SSP, familieafdelingen i kommunen, men også kontaktpersoner og pædagoger fra fx børne- og ungehjem og sikrede institutioner. For at bevare overblikket, vidensdele og sikre at barnet eller den unge hjælpes bedst muligt, er det vigtigt at have fokus på at arbejde helhedsorienteret og tværgående.

Hvis man gerne vil sikre et stærkt samarbejde på tværs af PPR og skole og børne- og ungerådgiver, så har vi eksempler på, at man kan nedsætte et kom i skole team. Det er et tværfagligt team, som så har en særlig viden om skolefraværsproblematikker. Det kan jo være en måde man kan samarbejde tværfagligt på. Vi har andre eksempler på, hvor man har lavet andre tovholderfunktioner, og det kan som sagt være en fra skolen, en fra PPR og det kan også være en børne- og ungerådgiver.

En tovholder skal ud over at sørge for det tværgående professionelle samarbejde – også altid have blik for en ting: Inddragelsen af den unge.

Det virker at lytte til den unge og bruge deres erfaringer, deres positive og deres negative erfaringer. Virkelig være opmærksom på ikke at gentage eller kopiere det, de har dårlige erfaringer med. At vi sammen med den unge kan formidle det på en måde, så de voksne forstår det. Fordi når de opdager det, så får de også en bredere palet af handlemuligheder.

Så har vi også eksemplet med den kommunale ungeindsats, som er ansvarlig for, at den unges samlede sag på beskæftigelse, uddannelse og socialområdet bliver koordineret. Der kan man også, hvis den unge har behov for det. Det vil sige, at hvis den unge modtager støtte fra flere enheder, så kan man tilbyde den unge en KUI-kontaktperson, og den her KUI-kontaktperson kan også koordinere på tværs, og det kan også være en person, som støtter den unge i hverdagen.

KUI – altså den kommunale ungeindsats – har ansvaret for at gøre alle unge parate til at gennemføre en ungdomsuddannelse eller komme i beskæftigelse. Man kan som nævnt få tilknyttet en kontaktperson herfra, men et andet godt redskab fra KUI er uddannelsesplanen.

Så skal der også implementeres det, der hedder en uddannelsesplan. Og en uddannelsesplan det kan være med til at sikre retning over omkring den unges uddannelses- og beskæftigelsesmål, og det er jo et redskab, man kan bruge der kan gå på tværs. Men det er også vigtigt at sige, at selv om man bruger uddannelsesplanen, skal man stadig lave planer på de andre områder, som vi kender det i dag. Det vil sige fra socialområdet og fra beskæftigelsesområdet. Men uddannelsesplanen er den unges plan for at komme i uddannelse og beskæftigelse og skal repræsentere den unges ønsker og håb og drømme til det her med at komme i uddannelse og beskæftigelse.

De her forskellige former for samarbejdsplaner fx barnets eller den unges plan, uddannelsesplanen og beskæftigelsesplanen er alle sat i verden for at sikre, at der på tværs af afdelinger arbejdes i en fælles koordineret retning. Målet i sidste ende er at sikre den bedst mulige indsats, hvor man har vægt på barnets eller den unges drømme og håb. Tilbage hos pigegruppen og Henrik spiller de unges drømme også en afgørende forskel, da der skal arbejdes videre med deres motivation for at vende tilbage i skole.

Noget af det helt vildt sunde fællesskab i den gruppe, det var, at der var sådan et fællesskab om gerne at ville skole, og rigtig mange af dem havde de her huller i skolegangen. Men vi brugte meget, meget tid og mange ressourcer på at snakke skole og snakke lektier og lave lektier og støtte til det her med at komme til skole og så videre. Så på den måde var det måske det sundeste fællesskab for den her pige på det tidspunkt. Hun var klart den yngste i gruppen, men der var nogle af de ældre, som også gerne ville i skole, så hun havde også nogle at se op til eller blive inspireret af. Det er ikke sikkert, at hun ville formulere det på den måde. Det er jeg ret sikker på, at hun ikke ville. Men det tænker jeg jo lidt, at det her med, at der er en almindelighed i at gå i skole. Vi har tidligere i nogle af de mere om jeg så må sige etnisk hvide danske grupper haft det sådan, at de ville overhovedet ikke i skole. Men den her gruppe af piger, de ville eddermame i skole. Og de kæmpede sig vej ind i skolen og tog studentereksamen i en perlerække. Så på den måde var det jo et rigtig, rigtig stærkt uddannelsesfællesskab, kan man sige, eller skolefællesskab at være en del af. Når over halvdelen af en gruppe insisterer på at ville i skole, så er det jo et super stærkt fællesskab. I stedet for at være i en skole, hvor alle vil ud af skolen. Det er jo mere motiverende. Det er det i hvert fald været for mange af de her.

I lige dette tilfælde var det fællesskab, som pigen i forvejen havde, positivt for hendes vej tilbage i skolen. Og det er absolut ikke normalen. Oftest vil de fællesskaber, som målgruppen har udenfor skolen nemlig være problematiske. Et godt sted at arbejde med motivationen for at vende tilbage i skole er ved at få aktiveret barnets eller den unges gamle netværk på skolen.

Og det man kan starte med det er at kortlægge den unges netværk: Er der nogen fællesskaber eller venskaber, som den unge motiveres af, og som den unge gerne vil have hjælp til at komme tilbage i? Det kan være et konkret sted at starte. Og der er der eksempler på, at læreren for eksempel har

hjulpet resten af klassen med at skrive et brev til barnet eller den unge og sige vi savner dig, og vi glæder os til du kommer tilbage igen. Og hvis vi taler om de unge, så kan det jo også være en besked fra en veninde, som ser, at man ikke er i skolen, og at man savner hende, og man glæder sig til hun kommer tilbage igen. Så det her med at understøtte eleverne til at række ud til hinanden og hjælpe med at få dem tilbage igen.

Den her unge og nogle af de unge, som ikke har så meget skoleerfaring, har også en oplevelse af at være lidt forskellig anderledes end de andre der går der og derfor svært ved at finde det der sociale fællesskab. Også fordi at det de er vant til i sociale fællesskaber, det er at der er konflikter, så de er mestre i at være i konfliktfyldte fællesskaber. Den her pige, hun var optaget af sin læring, det sociale fællesskab det søgte hun andre steder. At der så opstod noget hen ad vejen, i første omgang var det oplevelsen af at kunne gå i skole, der var den vigtigste, og hvis hun var afhængig af det sociale for at få den oplevelse, så ville det blive enormt svært, fordi hun var jo samtidig en af vores gruppesammenhænge, hvor hun øvede sig i det der med at være i sociale fællesskaber. Så det arbejde fortsatte hun jo med dér. Og da hun så vendte tilbage til skolen, så var hendes kunnen et andet sted, og hendes netværk var et andet sted, så der havde hun nye muligheder for at skabe sig de her uddannelsesrelationer.

Drømmen om at ville noget med sit liv var for pigen fra De unges hus en af de helt store motivationsfaktorer for at komme tilbage i skole. Og selvom der var mange bump på vejen, så kom hun i skole igen og fik også til allersidst sit eksamensbevis.

Det havde den effekt, at pigen fik tilstrækkelig med skoleerfaringer til, at hun fik en styrket forståelse af, at hun godt kunne. Altså fordi hun også bestod nogle ting. Men hun kom ikke i mål i den omgang. Men det har hun så gjort efterfølgende. Men man kan sige, at hvis man har haft en fire års pause og skulle lave succes i første hug, så er det måske også en præstation ud over det helt sædvanlige. Hun lykkedes jo med at få fodfæste på skolen, så selv om den kiksede, så ville hun tilbage i skole, og hun har taget skolegang.

Pigen kom tilbage i skole – og tæller derfor med i statistikken over dem, det lykkedes for. Fokus på skolegang og uddannelse er afgørende for at sikre en vellykket indsats for børn og unge med alvorlige kriminalitetsproblematikker, så de ser ind i den bedst mulige fremtid.

Først og fremmest er der det her med at få flere børn og unge i skole, så deres skolefravær mindskes, og at de også får mere undervisning. Det næste er jo så også at hæve det faglige standpunkt for dem og sikre sig, at de er bedre stillet, når de skal videre til for eksempel en ungdomsuddannelse eller beskæftigelse. Og der er det jo også her, vi også gerne vil sikre os, at vi understøtter de her overgange imellem grundskole til ungdomsuddannelse og ungdomsuddannelse til beskæftigelse. Det næste vi så gerne vil have på lang sigt, kan man sige, er lidt mere overordnede

tendenser, det er jo at hjælpe de her unge godt videre til voksenlivet, og det er ved at sætte ind på deres skolegang og uddannelse blandt andet.

For Henrik Wiegman er en ting sikkert: vi kan ikke tvinge de unge tilbage i skole. Det kræver hårdt arbejde og et stort fokus at skabe en motivation hos den unge til selv at ville i skole igen.

Hvis vi vil uddannelse også for dem, som er i socialt udsatte positioner, så tror jeg simpelthen, det er en nødvendighed, at det er det, vi gør. Og støtte dem i at komme gøre det komfortabelt at komme i skole til og fra skole og gøre det attraktivt eller rart i hvert fald. At lærerne tør lytte til dem og gøre brug af dem, også når situationer spidser til, for det er jo der, vi som voksne står vores prøver, det er om vi også formår at holde fast i den pædagogiske tilgang, når der er krise.

Du kan få mere information og gode råd til indsatser målrettet børn og unge med alvorlige kriminalitetsproblematikker på Social- og Boligstyrelsens hjemmeside sbst.dk. Her kan du downloade anbefalinger og oversigt over forløb samt vidensgrundlaget, som den her podcastserie er inspireret af. Og et andet godt sted at søge inspiration er på hjemmesiden social.dk. Og hvis du har brug for specialiseret rådgivning om børn og unge med alvorlige kriminalitetsproblematikker, så kan du også kontakte VISO, læs mere på sbst.dk. Podcasten er produceret af Kontekst og Lyd, Mit navn er Mads Christian Heede. Tak fordi du lyttede med.